

In dit Programma van Eisen (hierna te noemen PvE) staan alle eisen beschreven waaraan gedurende de opdracht van deze Europese aanbesteding **Stadsbegrazing** voldaan moet worden.

Uw organisatie conformeert zich met uw inschrijving aan deze eisen door middel van ondertekening van de conformiteitsverklaring (Formulier 2)

Stadsbegrazing 2022 - 2023

Programma van Eisen

1. INLEIDING

1.1 Omschrijving van de belangrijkste werkzaamheden:

- a. De begrazing door schapen;
- b. Het vervoeren van de schapen;
- c. Het hoeden van de schapen;
- d. Het uitzetten van hekwerken als aanvulling op het hoeden van de schapen;
- e. Het ruimen van zwerfvuil binnen de aangewezen gebieden;
- f. Het toepassen van verkeersmaatregelen;
- g. Het incidenteel begrazen van locaties met grote berenklaauw;
- h. Het uitmaaïen van onbereikbare hoeken;
- i. Activiteiten in het kader van de Wet natuurbescherming.

1.2 Begripsbepalingen:

Beherende begrazing:

Beheersmaatregel om grasland met grazers te beheren.

Noodsituatie:

Dreigende en onveilige situatie voor mens, dier of verkeer. Denk daarbij bijvoorbeeld aan: ontsnapte schapen, (dreigende) wateroverlast of storm.

Natuurvriendelijk of ecologisch beheer:

Beheer gericht op zo hoog mogelijke biodiversiteit.

Biodiversiteit:

Variatie in soorten, ecosystemen en genetische verscheidenheid.

Ecosysteem:

Een samenhangend geheel van soorten, de omgeving en hun onderlinge relaties.

(Ecologische) doelstelling:

Het vergroten van de biodiversiteit, de belevingswaarde, de recreatieve waarden en de educatieve waarden.

Doelsoorten:

Binnen dit bestek wordt met doelsoorten gewenste, bijzondere of kwetsbare soorten bedoeld. Per te begrazen deelgebied kan een doelsoort aangewezen worden.

Actieve soortenbescherming:

Maatregelen die de gunstige staat van instandhouding van de soort waarborgen.

Passieve soortenbescherming:

Maatregelen die voorkómen dat de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming worden overtreden.

1.3 Algemeen:

- De Opdracht loopt van de 1 maart 2022 tot en met 31 december 2023
- De te begrazen oppervlakte grasland is 24-25 ha, de te begrazen oppervlakte grote berenklaauw is ca. 4 ha.
- In deze opdracht is uitgegaan van 4 graasbeurten.
- De Opdrachtgever gaat er van uit dat de Opdrachtnemer vóór de inschrijving het werkterrein heeft gecontroleerd op ligging, bereikbaarheid en toegankelijkheid.
- Inhuur van een herder is toegestaan na overleg met de Opdrachtgever.
- De afstand van de stal tot het werkgebied is met een trailer maximaal 30 minuten rijden. Dit is berekend met een routeplanner (TomTom of Google Maps) van de stal tot een willekeurig punt binnen de gemeente Pijnacker-Nootdorp.

1.4 De Opdrachtnemer:

- Is verantwoordelijk voor een goede uitvoering van het werk en garandeert dat het in dit document omschreven werk door of namens hem op een vakbekwame wijze wordt uitgevoerd.
- Heeft succesvol een vakopleiding tot professioneel schaapherder op MBO niveau gevolgd of een vergelijkbare opleiding.
- Wanneer de Opdrachtnemer (nog) niet in het bezit is van een gewaarmerkt bewijs van één van beide verklaart hij binnen 3 jaar alsnog hieraan te voldoen.
- De eis aan de opleiding geldt ook voor alle door de Opdrachtnemer in te zetten herders.

2. PLANNING EN TIJDSBEPALING

2.1. Algemeen:

- Het begrazingsseizoen loopt van jaarlijks van 1 maart tot en met 30 november.
- In verband met de planning moet de Opdrachtnemer rekening houden aanpassingen vanwege:
 - Onderhoud van de openbare ruimte door de opdrachtgever of derden, waarbij met name het onderhoud van graslanden en watergangen wordt genoemd;
 - Groot onderhoud, renovatie, reconstructie en herinrichting in en van de openbare ruimte door of namens opdrachtgever of derden.
- De planning kan in overleg tussen partijen tussentijds worden aangepast.
- Bij overschrijding van de uitvoeringstermijn kan de opdrachtgever een korting opleggen van € 1.000,- per week dat de overschrijding duurt.

2.2. De Opdrachtnemer:

- Stelt jaarlijks een planning op, waar uit blijkt:
Wat de doelstellingen zijn, hoe naar de doelstellingen wordt toegewerkt en hoe tussentijds wordt bijgestuurd wanneer dat nodig blijkt te zijn.
- Informeert de Opdrachtgever tijdig over omstandigheden of oorzaken waardoor de uitvoering van de Opdracht niet langer mogelijk is of vertraagd wordt.

2.3. De Opdrachtgever:

- Keurt de planning en afwijkingen daarvan goed.
- Kan oordelen dat de weer- of terreinomstandigheden de uitvoering van het werk onmogelijk maken.

3. FINANCIËEL

3.1. Algemeen:

- In de prijsaanbieding zijn alle kosten die met de opdracht te maken hebben verwerkt. Daarbij zijn in ieder geval, maar niet uitputtend, inbegrepen:
Salaris- en overheadkosten (zoals huisvestings- en salariskosten van niet productief personeel), kosten voor ondersteunend werk, rapportages, overleg met en adviezen aan de Opdrachtgever, reistijden, voorrijkosten, in te zetten hulpmiddelen en verplaatsing van de kudde.
- De prijzen zijn de eerste 2 jaar vast.

- Wanneer de Overeenkomst verlengd wordt, kunnen de prijzen jaarlijks in januari geïndexeerd worden volgens de CBS-index voor Grond-, weg- en waterbouw 42/43.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82261NED/table?fromstatweb>
- Een declaratie kan worden ingediend bij het eerstvolgende overleg na de uitvoering.
- De declaratie voor meerwerk moet, gespecificeerd naar locatie, schriftelijk worden ingediend bij directie.
- De factuur kan na iedere begrazingsronde digitaal worden ingediend, met de goedgekeurde en geaccordeerde termijnstaat.
- De 4e en laatste termijn van een jaar wordt betaald bij tijdig inleveren en goedkeuren van de eindrapportage.

3.2. De Opdrachtnemer:

- Meldt meer- of minderwerk op de overeenkomst altijd vooraf aan de directie.
- Stelt de termijnstaat op en overlegt die ter goedkeuring aan de directie.

4. COMMUNICATIE (INTERN)

4.1. Algemeen:

- Correspondentie kan mondeling of schriftelijk zijn, maar de beslissingen moeten schriftelijk worden vastgelegd.
- Wanneer de besteksgegevens afwijken van de werkelijke situatie, moet de Opdrachtnemer dat melden aan de Opdrachtgever.
- Verslagen worden door de Opdrachtnemer en de Opdrachtgever ondertekend. Onderwerpen die in de rapportages terug komen zijn onder andere:
 - De graasdagen;
 - Uitgevoerde werkzaamheden;
 - Bijzonderheden;
 - Het resultaat;
 - De begrazingsmethoden.
- Jaarlijks is er uiterlijk drie weken voor aanvang van de werkzaamheden een startoverleg met beide partijen, waarbij het Plan van Aanpak en de jaarplanning besproken worden.
- Tijdens het begrazingsseizoen wordt er maandelijks een (evaluatie)gesprek gehouden.
- Aan het einde van het jaar evalueren de Opdrachtnemer en de Opdrachtgever tijdens een eindgesprek de doelstellingen.

4.2. De Opdrachtnemer:

- Benoemt een contactpersoon (aanspreekpunt) en een vaste vervanger voor de looptijd van de Opdracht. Deze contactpersoon is verantwoordelijk voor de inhoudelijke uitvoering en gedelegeerd eindverantwoordelijke voor het eindresultaat.
- Informeert de Opdrachtgever tijdig wanneer er sprake is van opvolging of vervanging van de vaste contactpersoon.
- Controleert of de aangeleverde informatie accuraat is en overeenstemt met wat is uitgevoerd.
- Dient twee weken voor het startoverleg het Plan van Aanpak in bij de Opdrachtgever
- Dient jaarlijks uiterlijk 4 weken na het afronden van de begrazingsperiode een eindrapportage in.

4.3. De Opdrachtgever:

- Organiseert de overleggen.
- Benoemt een toezichthouder en directievoerder.
- Informeert de Opdrachtnemer tijdig wanneer er sprake is van opvolging of vervanging van de vaste contactpersoon.
- Legt de afspraken schriftelijk vast in een verslag, met minimaal de volgende onderdelen:
 - Algemene vooruitgang resultaten;
 - Planning;
 - Vooruitblik en uit te voeren acties;

- Financiële afhandeling eventuele betalingstermijn.
- Zorgt voor de verslaglegging van de overleggen.

5. VEILIGHEID

5.1. Algemeen:

- Meldingen waarbij de veiligheid van de schapen, het verkeer of voorbijgangers in het geding is moeten direct worden opgelost.
- Bij ongevallen of noodsituaties op of bij het werk, kunnen de werkzaamheden door de Opdrachtgever of de politie tijdelijk worden stilgelegd.
- De zorg van de Opdrachtnemer strekt zich uit tot iedereen op of in de buurt van het werk.
- Kosten voor het krijgen van ontheffingen, zoals ontheffing Wegenreglement en Reglement verkeersregels en verkeerstekens, zijn voor rekening van de Opdrachtnemer.
- Ontheffingen kunnen worden aangevraagd via de gemeentelijke website www.pijnacker-nootdorp.nl.

5.2. De Opdrachtnemer:

- Is verantwoordelijk voor de maatregelen in het belang van het verkeer en de verkeersveiligheid.
- Is aansprakelijk voor schade geleden door de gemeente of door derden bij de uitvoering van de activiteiten opgenomen in deze Overeenkomst.
- Is verplicht om een adequate verzekering tegen beroepsrisico's af te sluiten. Hetzelfde geldt voor de dekking van aansprakelijkheid.
- Kan geen aanspraak maken op verrekening, bijbetaling of schadevergoeding na een onveilige of noodsituatie.
- Kan zich er niet op beroepen dat de Opdrachtgever aanwijzingen of voorschriften heeft gegeven.
- Moet bij noodsituaties, zoals schapen op de N470, binnen een tijdsduur van maximaal een half uur na de oproep in het gebied aanwezig zijn. Wanneer de situatie daar om vraagt kan de schaaпsherder ook een vervanger sturen.
- Moet, naast bovenstaande voorwaarde, binnen 1 uur na de oproep starten met de uit te voeren noodwerkzaamheden.
- Meldt een noodsituatie of veiligheidsincidenten zo snel mogelijk, of anders uiterlijk de eerstvolgende werkdag, aan de Opdrachtgever.
- Meldt zo snel mogelijk, of anders uiterlijk de eerstvolgende werkdag, of na een noodsituatie aangepast onderhoud of zorg nodig is en wat de invloed daarvan is op de reguliere planning.

5.3. De Opdrachtgever:

- Controleert of er risico's, actiepunten of noodsituaties zijn die buiten de invloedssfeer liggen van de Opdrachtnemer.
- Is bevoegd om het werk, of een deel daarvan, tijdelijk stil leggen wanneer de veiligheid van de Opdrachtnemer of derden in het geding is.
- Kan de datum van oplevering aanpassen na het tijdelijk stil leggen bij een onveilige of noodsituatie.

6. KUDDE

6.1. Algemeen:

- De gebieden worden vanaf aanvang begraasd met een gezonde kudde heideschapen van voldoende omvang om het huidige beeld te behouden.
- De ervaring leert dat binnen de gemeente Pijnacker-Nootdorp de meest efficiënte grootte van een kudde ca. 250 schapen is.
- Het transport van de kudde in een trailer over de weg mag **niet** gebeuren in de spits:
 - tussen 7:00 en 10:00 's ochtends;
 - tussen 16:00 en 19:00 's avonds.Afwijking van deze tijden is in bijzondere gevallen en met opgave van redenen na goedkeuring van de Opdrachtgever toegestaan.

- De oproepbaarheid van de herder bij noodsituaties is eveneens 30 minuten, onder dezelfde voorwaarden
- Bijvoeren met mineralen om gezondheidsproblemen te voorkomen en het plaatsen van likstenen is toegestaan.
- Het scheren van de kudde op locatie is toegestaan.

6.2. De Opdrachtnemer:

- Is verantwoordelijk voor het toezicht op en opvang van de kudde bij noodsituaties.
- Voldoet aan relevante wetgeving wat betreft voorzorgsmaatregelen ter bestrijding van dierziektes en kan dit desgevraagd aantonen.
- Is verantwoordelijk voor de naleving van wet- en regelgeving die is vastgesteld door het Ministerie van Economische Zaken wanneer een ziekte is geconstateerd bij de kudde.
- Brengt bij het constateren van een ziekte bij de kudde de Opdrachtgever zo snel mogelijk op de hoogte van de stand van zaken, de risico's en zijn Plan van Aanpak.
- Is verantwoordelijk voor de dieren, inclusief:
 - Het transport van, het verplaatsen van en het toezicht op de dieren;
 - Drinkwater en andere voorzieningen;
 - Ontworming van de dieren en een verantwoord medicijngebruik, waarbij geen medicijnresten of chemische middelen in de graasgebieden mogen komen;
 - Een aantoonbaar onverdachte status voor zoönose;
 - Inenting van alle dieren tegen Q-koorts.
- **Niet** toegestaan is:
 - Bijvoeren met ruwvoer in de graasgebieden;
 - Chemische hoefbehandeling in de graasgebieden;
 - Het gebruik van ivermectine.

7. BEHEERTECHNISCH

7.1. Algemeen:

- De inzet van de kudde is naar keuze met het uitzetten van een raster óf met het hoeden van de schapen en een hond ter ondersteuning. Een combinatie van beiden is ook toegestaan.
- Een afrastering moet mobiel zijn en onder stroom gezet kunnen worden. Het genereren van de stroom is voor de verantwoordelijkheid en de kosten van de Opdrachtnemer.
- Schade door het gebruik van voertuigen en materiaal moet worden voorkomen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan insporing, die niet meer mag zijn dan 20 mm.
- Eventueel vuil of andere storende elementen, door de Opdrachtnemer of de kudde veroorzaakt, moet worden verwijderd.
- Zwerfvuil in de graasgebieden moet worden verzameld en afgevoerd. Het afval kan, onder voorwaarden, op kosten van de gemeente worden gestort.
- Wanneer de Opdrachtnemer een terrein als onbereikbaar beoordeelt, moet de reden worden aangegeven, zodat de Opdrachtgever een beslissing kan nemen.

7.2. De Opdrachtnemer:

- Werkt zoveel mogelijk met een vaste herder.
- Zorgt voor een goede en verzorgde uitstraling van de graasgebieden die past bij de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het verwijderen van uitwerpselen op de verharding en het voorkómen van onveilige situaties voor bewoners of passanten.
- Speelt proactief in op de omgevingsfactoren en geeft actief, gevraagd en ongevraagd, advies over begrazing instructies en -methoden
- Zet de tijdelijke graasgebieden af met een raster, zoals hierboven omschreven.
- Zorgt voor voldoende informatie- en attentiemiddelen om schade aan kudde, eigendom van derden en de gemeente te voorkomen.
- Denkt mee met goede en afdoende oplossingen om vraatschade door de kudde te voorkomen.

- Zorgt voor tijdige aankondigingen in de graasgebieden, met naam en telefoonnummer in verband met informatie over de begrazing en/of een eventuele noodsituatie.
- Is de contactpersoon voor de plaatselijke en omliggende terreineigenaren voor wat betreft klachten, transportroutes, opmerkingen of adviezen van bedrijven, andere organisaties en vrijwilligers.
- Verzamelt zwerfvuil in de graasgebieden en stort dat in overleg met en voor de kosten van de Opdrachtgever.
- Slagbomen, toegangshekken, afrasteringsdraden e.d. moeten direct na het passeren weer in de aangetroffen staat worden teruggebracht.

8. FLORA EN FAUNA

8.1. Algemeen:

- Om kwetsbare of gewenste planten te beschermen, kan een afrastering worden ingezet.
- Door een gerichte inzet van een raster kunnen gewenste, bijzondere of kwetsbare soorten makkelijker overleven en zich uitbreiden.
- Meer gedetailleerde informatie staat in het Ecologische Beheer Protocol (EBP) dat bij dit bestek hoort.
- Bomen in de graasgebieden moeten worden beschermd tegen vraat door de kudde. Dit kan bijvoorbeeld door afrasteren of door de boom in te pakken. Aan het eind van het graasseizoen moet de bescherming weer verwijderd worden.
- Bosplantsoenstroken die bij de eerste twee rondes worden overgeslagen vanwege broedende vogels, kunnen bij de derde en eventueel vierde ronde als beheermaatregel mee begraasd worden.

8.2. De Opdrachtnemer:

- Heeft oog voor de natuurlijke ontwikkeling van de vegetatie en de voorkomende soorten.
- Moet voorafgaand aan het grazen een schouw uitvoeren naar de aanwezigheid van in de Wet natuurbescherming beschermde soorten.
- Werkt conform de Wet natuurbescherming en de overige van toepassing zijnde wet- en regelgeving.
- Levert, indien gevraagd, de gegevens aan om bijzondere flora en fauna verder in kaart te brengen.
- Doet actief voorstellen welke delen vanwege (ecologische) doelstellingen kunnen worden uitgerasterd.

8.3. De Opdrachtgever:

- Doet een vooronderzoek aan de hand van een Quick Scan Flora en Fauna en toetst op deze manier de aanwezigheid van beschermde flora en fauna in het kader van de Wet natuurbescherming.

9. VOORLICHTING (extern)

9.1. Algemeen:

- Alle geplande voorlichting naar derden over activiteiten, bijvoorbeeld over het scheren van de schapen, maatregelen of andere vormen van voorlichting wordt minimaal 2 weken van te voren ter goedkeuring overlegd aan de Opdrachtgever.
- Persvoorlichting loopt altijd via de Opdrachtgever.
- Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, zoals educatie op scholen of een belevingsboerderij, wordt op prijs gesteld. De Opdrachtnemer is vrij om hier initiatieven in te ontwikkelen.

9.2. De Opdrachtnemer:

- Draagt het beleid en beheer van de gemeente uit.
- Profileert zich in houding, gedrag en communicatie als de schaapherder van en voor de gemeente.
- Onderhoudt goede relaties met bewoners, recreanten, vrijwilligers en organisaties die te maken hebben met het ecologisch beheer.
- Heeft een positieve houding naar bezoekers en omwonenden.
- Heeft een proactieve en oplossingsgerichte houding bij problemen, meldingen of andere calamiteiten.

Bijlage A | Programma van Eisen Stadsbegrozing

- Zorgt voor een goede afhandeling van klachten of meldingen en komt met een passende oplossing.
- Op een klacht of melding moet binnen vijf werkdagen een reactie komen. De eerste dag gaat in wanneer de Opdrachtnemer de klacht ontvangt.
- Een melding over de veiligheid moet direct opgelost worden.